

MØN BIOSFÆRE ÅRSRAPPORT 2023

MØN
UNESCO
BIOSFÆRE

Partnerskab i samspil med naturen

FN'S 17 VERDENSMÅL FOR BÆREDYGTIG UDVIKLING

Verdensmålene for bæredygtighed er FN's store plan for hele verdens bæredygtige udvikling. De består af 17 overordnede mål – og 169 delmål – som sætter retningen på at løse klodens største problemer inden 2030. Hele verden skal gøre en ende på ekstrem fattigdom og sult, vi skal sikre uddannelse, anstændige jobs og ligestilling, mindske uligheden, sørge for bæredygtig produktion, infrastruktur og energi, sikre den artsrige natur på land og i vandet og vi skal bekæmpe klimaforandringer.

Vi skal, kort sagt, kunne leve et ordentligt liv nu og give verden videre i ordentlig stand til de kommende generationer.

MØN BIOSFÆRE ÅRSBERETNING 2023

Side 3

FORORD

Side 4

MØN BIOSFÆRE - KORT FORTALT

Side 6

TRIVSEL, LIVSKVALITET OG FÆLLESSKAB (FOKUSOMRÅDE 1)

- AmbassadørNyt
- Biosfære Julebazar
- Organiseret vildskab
- Oplevelser i Biosfære Møn
- Sundhed og trivsel i biosfæreområdet
- Registrering af levende fortidsminder

Side 11

MERE OG BEDRE NATUR PÅ LAND (FOKUSOMRÅDE 2)

- LIFE Orchids
- Vild med vilje
- Naturpleje Teams
- Dialog og samarbejde
- Dark Sky

Side 15

VAND I BALANCE (FOKUSOMRÅDE 3)

- Genopretning af stenrev
- Padde- og diversitetssøer
- Beskyttelse af brakvandsgeder og aborre

Side 18

BÆREDYGTIGT ERHVERVSLIV, LANDBRUG OG TURISME (FOKUSOMRÅDE 4)

- Bæredygtig turisme
- Samarbejde med landbruget i biosfæreområdet
- Bæredygtig mobilitet
- Ålegræs - Bæredygtig udvikling af erhverv omkring naturressourcer
- Sporløs Færd

Side 21

VIDEN, LÆRING OG FORMIDLING (FOKUSOMRÅDE 5)

- Temamøder forår og efterår
- Dronningebesøg
- Rapporter om natur og arter

Side 24

ANDRE TILTAG I MØN UNESCO BIOSFÆRE

- Unesco verdensarv ansøgning sendt
- Reparation af trapper ved Møns Klint
- 2020-Klima handlingsplan
- NordMAB-samarbejde om biosfære

Bliv ambassadør for Møn Biosfæreområde: <https://biosfære.vordingborg.dk/ambassadorer/>

Abonnér på nyheder: <https://biosfære.vordingborg.dk/nyheder/>

Følg os på Facebook: <https://www.facebook.com/moenunescobiosfaere>

Møn Biosfære Årsrapport 2023 er trykt på FSC-mærket papir

FORORD

KÆRE VENNER AF MØN UNESCO BIOSFÆRE

Det er med stor glæde og stolthed, at vi præsenterer årsrapporten for 2023, der igen vidner om det utrættelige engagement og en enestående indsats fra alle jer, der gør Møn til et smukt og bæredygtigt sted at leve, arbejde og besøge.

Året 2023 har været præget af en masse begivenheder, der understreger vores fælles mål om at bevare og fremme vores enestående natur og kulturarv. Året har budt på mere end 30 nye biosfæreambassadører, som nu har fået oplevelser, viden og ny energi til at arbejde med deres projekter og biosfæreløfter. De nye ambassadører styrker vores netværk, der udgør ryggraden i vores arbejde med at udbrede biosfære-tanken.

Vi er særligt stolte af at kunne fremhæve Middelalderhaven, som vandt Miljørådets natur- og miljøpris for arbejdet med at registrere levende fortidsminder og reliktplanter. Sammen med Vild Have Mentorer Møn er de med til at slå et slag for, at vi alle kan være med til at beskytte og bevare biodiversitet – helt hjem i vores private haver.

Et af vores centrale fokusområder i 2023 har været initiativet "Sporløs Færd", der opfordrer til at opleve naturen uden at efterlade spor. Arbejdet i Sporløs Færd er blevet til i samarbejde med en række frivillige ambassadører og biosfæresekretariatet. Vi har samlet data, interviewet masser af lokale interessenter, som også har hjulpet med at prioritere de indsatser, der er groet frem af arbejdet. Jeg tror på, at Sporløs Færd-projektet bliver et af de afgørende projekter i biosfære-regi de kommende år og et afgørende skridt mod at sikre en bæredygtig balance mellem menneskelig aktivitet og naturbevarelse.

Tilbage i august havde vi fornøjelsen af at byde velkommen til Hendes Majestæt Dronning Margrethe, da hun stadig var regent. Dronningen blev præsenteret for en buket af initiativer, som gør, at Vordingborg Kommune kan bryste sig af titlen som Danmarks Vildeste Kommune, og bagefter kunne interesserede borgere komme ind at se den samme udstilling.

Møn UNESCO Biosfære er en central del af Vordingborg Kommunes profil som grøn og bæredygtig kommune. Og der er sat nye ting i gang, som gør, at vi kan holde den grønne skrue i vandet. Vi har bidraget til oprettelsen af en stenrevsforening, som vil være tæt samarbejdspartner, når vi med EU-støtte skal etablere et mindre stenrev ud for den mønskes kyst. Vi skal i gang med LIFE Orchids, som er et stort naturgenopretningsprojekt på Østmøn, og vi arbejder videre med at sikre beskyttelsen af Møns Klint gennem ansøgningen om at gøre klinten til UNESCO Verdensarv.

Biosfæreambassadørerne er helt centrale for, at vi lykkes med arbejdet. Vi ville simpelthen ikke kunne løfte opgaven uden hjælp fra alle de private borgere, foreninger og virksomheder, som støtter op. Hvis du, kære læser, ikke allerede er biosfæreambassadør, så hold øje med næste kursus eller meld dig til via vores hjemmeside. For det er så enkelt: Vi er alle en del af biosfæren.

På vegne af biosfæresekretariatet

Ole Hampenberg Andersen
Centerchef i Vordingborg Kommune

MØN BIOSFÆRE – KORT FORTALT

Møn, de omkringliggende øer og vandområder blev den 14. juni 2017 optaget i UNESCOs verdensomspændende netværk af biosfæreområder. Møn Biosfære indgår på den måde sammen med mere end 700 biosfæreområder verden over, som UNESCO har udpeget til modelområder for lokal drevet bæredygtig udvikling og implementering af FN's Verdensmål.

I 2017 blev Møn samtidig udpeget til Nordens første Dark Sky Park og Community. Både UNESCO- og Dark Sky-udpegningerne hylder den mønske natur som værende i verdensklasse og anerkender den indsats, de lokale yder for at udvikle samfundet i samspil med naturen. Biosfæren er det rum, der omgiver os med alle levesteder og arter på land, i vandet og i luften.

Omfang: Møn Biosfæreområde udgør en del af Vordingborg Kommune og er Danmarks første og indtil nu eneste biosfæreområde.

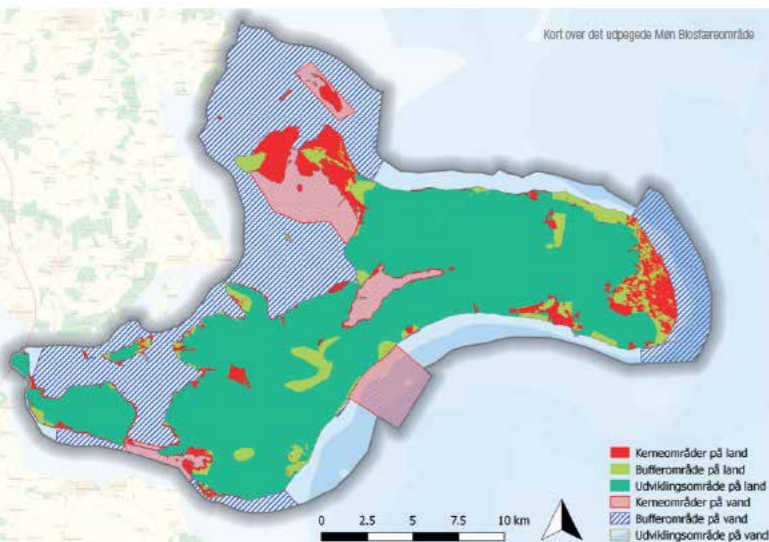
Areal: Møn Biosfæreområde har en størrelse på 450 kvadratkilometer, der dækker både land, fjorde og kystvande (hele kommunens areal udgør 621 kvadratkilometer). Kystarealet i biosfæreområdet dækker ca. halvdelen af de 450 kvadratkilometer.

Befolkning: Knap 10.000 (indbyggertal for hele kommunen er 45.268 (2021))

Udviklingsprojekter: I biosfæreområdet arbejdes der med forskellige udviklingsprojekter inden for de tre udpegede indsatsområder: vand, land og det naturlige og uforstyrrede mørke. Der har været fokus på projekter med fokus på bæredygtig kystturisme, udvikling af Dark Sky, beskyttelse af vilde bier, bæredygtig turismestrategi, velkomstcenter, lokale fødevarer osv. Dertil er fokus på formidling af natur og kultur gennem information til både gæster og borgere i biosfæreområdet prioriteret.

Landskabstyper: Fem hoved-landskabstyper indgår i biosfæreområdet: • Møns Klint og Høje Møn • De vestmønske istidslandskaber med moræner, dødshuller, hat-formede bakker, smeltevandsaflejringer og tunneldale • Postglaciale landskaber som strandvolde og strandenge, skabt gennem erosion og transport af materiale • Østersøen, fjorde og nor • 185 km kystlinje med forskellige landskabsformer, som stadig er under stor forandring.

Beskyttelse: Biosfæreområdet omfatter fire Natura 2000 områder og dele af et femte område, seks EU-habitatområder, et delvist EU-fuglebeskyttelsesområde og dele af et Ramsar-område. Desuden omfatter området to nomineringer af international geologisk interesse (GeoSites), fire National Geologic områder af interesse (NGI) og fire nationale kystlandskaber (NK). Dele af to dyreliv-fredningsområder indgår også i det samlede biosfæreområde. Møns Klint er p.t. i en kandidatproces ift. at blive UNESCO Verdensarv.

Kulturarv: De arkæologiske og kulturhistoriske værdier er store i Møn Biosfæreområde. Både byerne og det åbne land rummer en righoldig kulturhistorisk arv, der vidner om menneskets påvirkning af omgivelserne igennem tiderne.

FORMÅL OG VISION

Det har fra starten stået klart, at Møn som ø og lokalsamfund på mange måder allerede var rodfast i de udviklingstanker, der ligger bag UNESCOs biosfæreprogram. Mennesker, myndigheder og virksomheder har en grundlæggende respekt for den natur, de bor og arbejder i, og en forståelse for naturens bidrag til den lokale økonomi.

Dette harmonerer godt med, at bevarelse af den artsrige natur, den rige kulturarv og den lokale udvikling af erhvervsliv, uddannelse og bosætning i samspil med naturen er i fokus i biosfæreområder. Et af de centrale mål med Møn biosfæreprojektet har fra starten været at bidrage til bedre livsvilkår for lokalbefolkningen igennem uddannelse, fokus på sundhed, livskvalitet og arbejdspladser. Vi vil sikre, at den unge generation vil vende tilbage og bosætte sig i Møn Biosfæreområde. Årsagen skulle være, at de i en unik kystnatur vil finde et levende samfund med gode boliger, adgang til arbejdsmarkedet og skoler til deres børn og adgang til gode kultur- og fritidsoplevelser og en gratis og lettilgængelig kvalitetsnatur.

I 2017 satte vi ud med en vision om, at Møn Biosfære skulle blive et internationalt kendt eksempel på bæredygtigt forvaltet skandinavisk kystnatur. I de foregående fem år har vi afprøvet og demonstreret metoder, der forener bevarelsen af den biologiske mangfoldighed med bæredygtig brug af naturen. Dette er sket under mottoet: "Vi tager lokalt ansvar for fællesskab, livskvalitet og vækst i samspil med naturen".

Denne vision er naturligvis ikke noget, man klarer på fem år. Derfor rammer målsætningen og dette motto stadig godt, når vi skal fortælle om visionen for Biosfære Møn. Vi vil også i denne anden

udviklings- og handlingsplan for Møn Biosfære have fokus på, hvordan vi lever, arbejder og udvikler vores økonomi og samfund i samspil med naturen.

Da Møn blev udpeget som biosfæreområde, blev vi en del af det UNESCO-program, der hedder Man & Biosphere (MAB). Af alle UNESCO-programmer er biosfæreområder de steder, der lægger mest vægt på mennesker i samspil med naturen.

Der lægges samtidig stor vægt på at inddrage videnskaben i, hvordan vi bliver klogere på de bedste løsninger for bæredygtig udvikling i samspil med naturen.

MAN & BIOSPHERE (MAB) – PROGRAMMETS STRATEGISKE MÅLSÆTNINGER:

1. Bevare biodiversiteten, genoprette og forbedre økosystemtjenester og fremme bæredygtig brug af naturressourcer.
2. Bidrage til at opbygge bæredygtige, sunde og retfærdige samfund, økonomier og blomstrende menneskelige bosættelser i harmoni med biosfæren.
3. Facilitere biodiversitet- og bæredygtighedsvidenskab, uddannelse for bæredygtig udvikling og kapacitetsopbygning.
4. Støtte afbødning af og tilpasning til klimaændringer og andre aspekter af globale miljøændringer.

TRIVSEL, LIVSKVALITET OG FÆLLESSKAB

Indsatserne indenfor dette fokusområde handler om natur og kulturs betydning i menneskers livskvalitet og fællesskaber i biosfæreområdet.

AMBASSADØRNYT

Af Mette Juul Holmquist og Katrine Dietrich, Vordingborg Kommune

BIOSFÆRE AMBASSADØRKURSUS 2023

Der var stor interesse for Biosfære Ambassadørkursus 2023, og årets kursus blev derfor udvidet til 28 deltagere, der omfattede både nye og 'gamle' ambassadører samt repræsentanter for både privatpersoner, foreninger og det lokale erhvervsliv.

Gennem kursusforløbet 4 korte oplevelsesbaserede kursusmoduler blev kursisterne introduceret til en række af biosfærearbejdets kerneemner under overskrifterne:

- Møn Biosfære - hvad betyder det, og hvad vil det sige at være ambassadør?
- Dark Sky Møn i biosfæreområdet.
- Biodiversitet, kystvande og Vild Mad i biosfæreområdet.
- Erhvervsudvikling og Vild Natur i biosfæreområdet.

Gennem forløbet har kursisterne mødt en række biosfæreambassadører, der hver især har fortalt deres biosfærehistorie for at bidrage til, at kursisterne blev klar på at udfylde deres ansøgning som ambassadør eller at opdatere egne mål i biosfærearbejdet. Kurset afsluttedes med fælles fejring og overrækkelse af diplomer.

Vi holder et biosfæreambassadørkursus igen i efteråret 2024.

FOLKEMØDE MØN 2023

Fredag og lørdag den 18. og 19. august var der traditionen tro Folkemøde Møn i Stege, og begge dage var biosfærekoordinator Katrine Dietrich i Biosfæreteltet klar til dialog og refleksion over, hvordan vi alle kan gøre noget for at passe på naturen.

På de unges dag fredag tilbød biosfæreambassadør og tekstildesigner Laura Baruël botanisk tryk-workshop i Biosfæreteltet med fokus på lokale planter. Lørdag var biosfæreambassadørerne fra Vild Have Mentorer Møn i biosfæreteltet til et par travle timer, hvor mange besøgende kunne fortælle om spirende biodiversitet i vilde haver. Senere lørdag kunne man møde biosfæreambassadører fra arbejdsgruppen bag Sporløs Færd.

Visionerne for biosfærearbejdet var i fokus i en debat på Vordingborg Kommunes Scene, hvor biosfæreambassadørerne Kirsten Rohde, Mike Lippert og Steen J. Hansen var i samtale med lokalpolitikere Mikael Smed, borgmester (S), Daniel Irvold (C) og Eva Sommer (V). Alle besøgende i Biosfæreteltet blev opfordret til at hænge deres bud på, hvad man vil gøre for at passe på naturen, på Biosfæretæet. Dét gav anledning til mange fine dialoger og mange gode bud på handlinger.

NETVÆRKSCAFÉ FOR BIOSFÆREAMBASSADØRER

Onsdag den 15. marts 2023 samledes biosfæreambassadørerne til Netværkscafé i Bio Møn. Sammen så vi filmen Organiseret Vildskab, og efterfølgende var der god og livlig dialog om forskellige natursyn. Formålet med netværkscafé er, at ambassadørerne kan samle ny inspiration og gennem dialog med andre ambassadører styrke fællesskabet.

TRIVSEL, LIVSKVALITET OG FÆLLESSKAB

BIOSFÆRE JULEBAZAR

Af Mette Juul Holmquist og Katrine Dietrich, Vordingborg Kommune

Søndag den 10. december 2023 afholdt Møn UNESCO Biosfære igen Biosfære Julebazar i den Bøhmiske Hal på den gamle sukkerfabrik i Stege.

Med Biosfære Julebazar ønsker vi at præsentere et udvalg af lokale produkter, initiativer, metoder og kreative løsninger. Derudover fokus på kvalitet, vægt på design og godt håndværk, lokal tilknytning, bæredygtighed og innovation.

Således kunne vi igen i år invitere til et marked bestående af boder med en bred vifte af lokale producenter, kunsthåndværkere og foreninger. Der var også workshops med fokus på genbrug og bæredygtighed i samarbejde med kunsthåndværkerne Lotte Elvang og Laura Baruël og Middelalderhavens frivillige samt talk med Malene Olsen fra MønStrik. Som noget nyt kunne biosfæreambassadørerne i år mødes i ambassadørloungen.

I 2023 blev Julebazaren til i et partnerskab med biosfæreambassadør Kimergården, og vi takker alle jer, der var med til at gøre det til en hjertevarm og stemningsfuld dag med samarbejde og opbakning. En særlig tak for samarbejdet til Liselund Rangers, der hjalp til på dagen som en del af deres arbejde med social bæredygtighed.

ORGANISERET VILDSKAB – REWILDING

Af Jette Stauner, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

Året 2023 startede med en fejring af Danmarks vildeste kommune og en aften i Organiseret Vildskabs, Rewildingens, tegn.

Bio Møn lagde lokaler til visningen af dokumentarfilmen Organiseret Vildskab af Phie Ambo og et foredrag med Morten D.D. Hansen. Sidstnævnte er en meget engageret biolog og naturvejleder fra Mols Laboratorium. Med overbevisende gennemslagskraft og levende billeder fortalte han om vigtigheden af at give plads til naturen og alle de levende væsner, der bebor vores land, vand og vores kommune - altså biodiversiteten. Salen var fuld, interessen stor og en af del-

tagerne kommenterede, at det var første gang, hun havde forstået sammenhængen mellem arealstørrelser og biodiversitetens vilkår.

Samme aften fortalte Peer Ravn fra Ravn Nature om projekterne i Det gamle land og om den biodiversitet, der trives og forbedres på de store godser i det sydlige Danmark. En af pointerne var, at det er store, sammenhængende arealer, der skal til for at skabe levesteder for flora og fauna.

Et af projekterne, Ravn Nature, er involveret i Vordingborg Kommunes partnerskabsprojekt med Rosenfeldt Gods på Knudshoved Odde. Projektet hedder EU LIFE Orchids og projektleder Carsten Horup fra Vordingborg Kommune fortalte om indsatserne i projektet. Han fortalte om initiativerne på Knudshoved Odde og særligt om indsatserne for klokkefrøen Bombina Bombina men også om de andre indsatser, der gøres i samarbejde mellem kommunen, staten og lokale lodsejere, blandt andet på Høje Møn.

Aftenen blev til i samarbejde med Bio Møn, Danmarks Naturfredningsforening Vordingborg, Møn UNESCO Biosfære og Vordingborg Kommune.

OPLEVELSER I MØN BIOSFÆRE

Af Katrine Dietrich, biosfærekoordinator Vordingborg Kommune

SOMMERKALENDER

Igen i 2023 kunne Møn Biosfære i samarbejde med biosfæreambassadører samle en række oplevelser for lokale og gæster i Biosfæreområdet til en Biosfære sommerkalender. Oplevelserne præsenterede rig mulighed for at opsøge unikke oplevelser i Møn Biosfæreområde fra ture ud i det fri, i skov, på overdrev eller på strand, til at opleve området fra vandsiden eller til et foredrag i hyggelige Morten Reenbergs Gård.

I tillæg til guidede ture, foredrag, biosfæresejls, billedskole for børn, besøg i private 'vilde' haver, Dark Sky Festival, Biobiens Dag var der også de faste begivenheder som Folkemøde Møn, Sildemarked, Dragefestival og Æblernes Dag.

SUNDHED OG TRIVSEL I BIOSFÆREOMRÅDET

Af Susanne Rosenild, naturvejleder Vordingborg Kommune

SAMMEN OM SUNDE OG AKTIVE BØRN PÅ MØN

I løbet af 2023 har svømmeundervisningsholdet for gravide i svømmehallen i Stege været på gåture i lokalområdet sammen med kommunens naturvejleder inden den ugentlige svømmetime. Målet var inspiration til mere bevægelse i uderummet og netværksdannelse både for de voksne og deres børn før, under og efter fødsel. Turene havde fokus på sansning, afstresning, spiselig natur, nænsom bevægelse og naturoplevelser i det helt lokale naturområde tæt på svømmehallen.

SUNDHEDSFREMMENDE FÆLLESSKABER I BIOSFÆREOMRÅDET

Kommunale pædagogiske indsatser:

Ungemedarbejdere ved Kalvehave Familiecenter bruger havens bålhytte ved kysten som et mødested sammen med unge med udfordringer. Herude skabes et positivt socialt samvær omkring bålet med små craft aktiviteter og gode samtaler midt i naturen.

Samarbejder i naturprojekter:

Kommunens naturvejleder samarbejdede i 2023 med Ulykkespatientforeningen om at gøre naturen mere tilgængelig for mennesker med handicap. Der er blevet udarbejdet to videoguides i biosfæreområdet ved henholdsvis Jordbassinerne i Lendemarke og Nyord. Rutens naturoplevelser, fysiske tilgængelighed og sanseoplevelse beskrives i detaljer – både med billeder og tekst. Der er mulighed for at vælge lydfil og tekstforstørrelse for eksempelvis døve eller svagtseende. Videoguiderne giver folk med fysiske handicap (eksempelvis kørestolsbrugere) eller psykiske handicap (eksempelvis PTSD) mulighed for på forhånd selv at vurdere, om ruten er egnet for dem. Videoerne er tilgængelige på hjemmesiden www.oplevelse.nu/inspiration

I 2023 har kommunens GIS- og naturmedarbejdere givet input til Det Nationale Videnscenter om Handicap vedrørende projektet Natur for alle. Målet med projektet er, at der udvikles en national, digital platform, hvor information om de tilgængelige naturoplevelser, som er derude, samles og formidles. Medarbejderne i Vordingborg Kommune har givet input til egnede lokaliteter i Biosfæreområdet, hvor Klinteskovens Boardwalk eksempelvis er nævnt som en tilgængelig naturoplevelse på www.udinaturen.dk.

Gåruter for medarbejdere:

Bevægelse, frisk luft og ophold i grønne områder kan give positive inputs til stillesiddende indendørs arbejde. De administrative medarbejdere på kommunens rådhus i Stege er blevet introduceret til gode walk-and-talk gåruter (pauseture eller mødeture) i Steges grønne nærområde blandt andet Stege Vold.

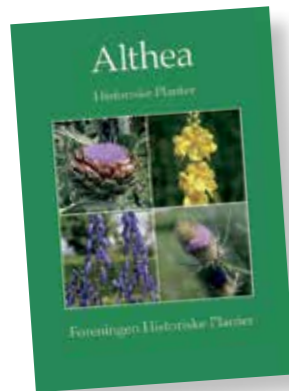

LEVENDE FORTIDSMINDER

Af Lars J. Larsen, Foreningen Historiske Planter

FORENINGEN HISTORISKE PLANTER HAR JUBILÆUM

2023 var generelt et godt år for de historiske planter. Foreningen Historiske Planter, som står bag Middelalderhaven, kunne fejre 10-års jubilæum. Vi bød i den forbindelse ind til reception den 9. oktober - på 10-års dagen for den stiftende generalforsamling. Derudover har vi i løbet af året også udgivet bogen Althea – Historiske Planter med spændende artikler samt en evighedskalender med 365 kalenderblade og opslag om planterne samt opskrifter og recepter. I juni afholdt vi en stor fest med musik, teater og oplevelser i haven.

VINDER AF MILJØRÅDETS NATUR- OG MILJØPRIS

Det var fredag den 21. april en strålende, mild og varm dag i Middelalderhaven. Vi var alle spændte, for Natur- og Miljøprisen 2022 skulle uddeles i vores have. Og netop dér blandt vores historiske planter og farverige stauder fik vi til vores store glæde tildelt Miljørådets pris.

Borgmester Mikael Smed holdt en god tale, hvor vores forening og middelalderhave blev priset. Bestyrelse og medlemmer var glade for de smukke ord, netop i år, hvor vores forening har arbejdet for de historiske planter i 10 år.

På det vedlagte diplom står:

For at sprede frø både med jeres formidling og vidensdeling, og ved at indsamle, tørre og sælge frø i frøposer af eget design med fine tegninger. For jeres formidling af planternes og insekternes liv og betydning til alle aldersgrupper. For at gøre noget særligt for naturen og fremme biodiversitet og forståelse af biodiversiteten. For at skabe en interesse hos folk til at gøre noget for naturen i deres nære omgivelser. For at indsamle viden om planter og insekter og skabe et godt miljø til både mennesker, planter og insekter i Middelalderhaven.

Underskrevet Mikael Smed, borgmester og Anders J. Andersen, formand for Miljørådet.

REGISTRERING AF RELIKTPLANTER I 2022-2024

I 2024 starter det 3. år af vores store projekt med registrering af reliktpanter i Vordingborg. Der er allerede registreret mange tusinde planter i hele Vordingborg Kommune, og i det sidste og 3. år kan vi besøge nye lokaliteter eller besøge lokaliteter på andre årstider. Hvis du er interesseret og ønsker at hjælpe, så henvend dig gerne eller brug vores hjemmeside www.historiskeplanter.dk – hvor der er projektbeskrivelse, nyhedsbreve og plantelister.

MERE OG BEDRE NATUR PÅ LAND

– biodiversitet og naturbevarelse på land

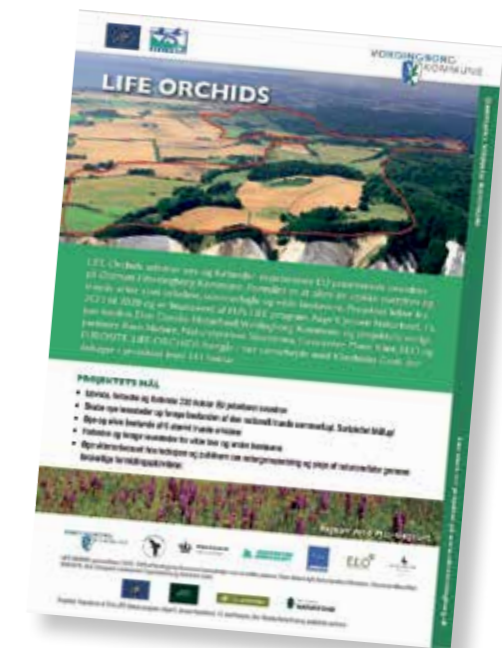
Genopretning og bevarelse af den artsrige natur er centralt for et biosfæreområde, og arbejdet vil centrere sig om større og sammenhængende naturområder med fokus på genopretning af biodiversitet, naturgenopretning og monitoring af truede arter, Vild med vilje-indsatser m.m.

LIFE ORCHIDS

Af Carsten Horup, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

LIFE Orchids er et unikt biodiversitetsprojekt på Østmøn. Projektet udvikler nye og forbinder eksisterende 230 hektar EU prioriterede overdrev med henblik på at sikre de unikke områder og truede arter som orkideer, sommerfugle og vilde bestøvere.

I juni 2023 fik Vordingborg Kommune endeligt tilsagn om tilskud fra EU-kommissionen til LIFE Orchids. Projektet begyndte den 1. september 2023, men blev tyvstartet i august måned, hvor projektet blev præsenteret for H.M. Dronningen under sommertogtet til Vordingborg. Efter indledende administrative opstartopgaver i efteråret 2023 går projektet for alvor i luften i 2024. Her åbnes blandt andet en ny biodiversitetsudstilling på Geocentret, projektets hjemmeside lanceres og de første naturgenopretningsaktiviteter på arealerne sættes i gang.

DEN LILLE VILDE

Af Jette Stauner, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

På opfordring fra en sommerhusejer i biosfæreområdet har Vordingborg Kommune udarbejdet en vejledning til, hvordan man får mere vild natur på sin ejendom. Hæftet er blevet uddelt i stor stil i hele Vordingborg Kommune og er allerede nu trykt i andet oplag.

Inspirationen til hæftet kommer fra Odsherred Kommune, der i forbindelse med kommunekonkurrencen Danmarks vildeste kommune bød ind med et hæfte for sommerhusejere for at gøre

sommerhusområderne mere vilde og med større naturindhold. Den lille vilde er tilpasset de jordbunds- og naturtyper, der er i Vordingborg Kommune.

I hæftet er der en lille folder, der kan hænges op på køleskabet, og som indeholder ti gode råd til en vildere have. Hæftet kan bestilles hos Møn Biosfære Sekretariat samt i Teknik og Miljø, og planen er at lægge hæftet ud på bibliotekerne.

VILD HAVE MENTORER HJÆLPER HAVEEJERE MED AT SKABE MERE VILD NATUR

Af Chris Poole, Vild Have Mentorer Møn

Vild Have Mentorer Møn er en gruppe frivillige, der arbejder for at fremme biodiversiteten ved at inspirere haveejere til at skabe bedre betingelser for vild natur. I 2023 har gruppen afholdt flere, velbesøgte åben-have arrangementer samt et plantebyttemarked for hjemmehørende stauder og frø. Desuden har vi deltaget på Møn Biosfæres workshop, Bio Biens dag, Middelalderhavens plantemar-

ked samt Folkemøde Møn. Under arrangementer uddeler vi brochurer og vilde plantefrø og bruger bøger, plakater og andet informationsmateriale. Vi administrerer også en Facebook-side, Vilde Vordingborg - Møn lokalgruppe, som har 600 medlemmer. Takket være et tilskud fra kommunen har vi i 2023 fremstillet flotte banere, som øger opmærksomheden omkring vores arrangementer.

OMLÆGNING AF KULSTOFFRIGE LAVBUNDSAREALER

Af Bjarne Olsen, natur- og vandløbsmedarbejder Vordingborg Kommune

Vordingborg Kommune tager en aktiv rolle i forhold til at omlægge kulstofrige lavbundsarealer (klima-lavbundprojekter), da lavbundsarealerne rummer det største potentiale for CO2-reduktion i forhold til arealanvendelsen. På baggrund af et analysearbejde har kommunen taget initiativ til den nødvendige projektmodning. Projektmodningen kan være svær for den enkelte landmand, fordi lavbundsområderne ofte strækker sig over flere ejendomme med mange forskellige lodsejere. Projekterne er frivillige og kræver en stor indsats i forhold til kommunikation med lodsejere og interessenter samt rådgivere.

I 2023 har man igangsat 3 forundersøgelser i forbindelse med klima-lavbundsordningen og omlægningen af lavbundsarealer. En af disse forundersøgelser er i Oddermosen og udspringer fra et ønske om at nedlægge et gammelt pumpelag i mosen og ekstensivere jorden yderligere, da der er problemer med at holde vandet ude af området efter flere digebrud på havdigerne i løbet af vinterens storme. Stormene, som har forårsaget skader og brud på digerene, har yderligere medført vand i det tilstødende sommerhusområde, hvor nogle sommerhuse er blevet oversvømmet.

MØN, MØRKET OG MÆLKEVEJEN

Af Jette Lykke, House of Møn og Katrine Dietrich, Vordingborg Kommune

DARK SKY PARK MØN & NYORD

I 2017 blev Møn og Nyord udnævnt til Dark Sky Community, hvortil Klinteskoven og Nyord blev udnævnt til Dark Sky Park af IDA, International Dark Sky Association. Udnævnelserne kommer med forpligtelser og krav, vi løbende skal leve op til. Det er udnævnelser, vi er stolte af, og mørketurismen fylder stadig mere i vores branding af Møn som Outdoordestination.

På Møn værner vi om mørket, der kan ende som en knap ressource på vores egne, hvis ikke vi passer på det. Mørket er helt centralt for en lang række nataktive fugle, insekter og pattedyr, men også for planter – og for mennesker. Jo bredere vi kan få budskabet ud, jo flere bliver vi, der kan passe på det. Vi er dog heldigvis mange – og stadig flere, der skatter Mørket på Møn.

DARK SKY EVENTS – OG DET LØSE

Dark Sky Koordinationsgruppen er løbende vært for en række arrangementer, hvor man dels kan opleve mørket og dels øge sin viden om både Mørket og Mælkevejen.

I 2023 har vi med stor succes introduceret eventet Mørke, Mad og Musik i samarbejde med Magleby og Fanefjord Kirke. Et trefløjet arrangement med en guidet tusmørketur, en skål varm Ur-suppe i vinterkulden, hvortil der efterfølgende blev musiceret i en dejlig varm kirke.

MØRKEFESTIVAL

Vi har endnu engang deltaget i det fælles nordiske arrangement Nat i Naturen med støtte fra Friluftsrådet. Den 2. september besøgte flere hundrede mennesker Mørkefestivalen ved Møns Klint, hvor de havde mulighed for at deltage i en lang række aktiviteter på og ved Geocentret på Møns Klint. Der blev budt på mad over bål, fælles mørkesang og højtlesning af Den lille Prins. Man kunne naturligvis også både se på stjerner og gå guidede ture i mørket. Aftenen peakede da en næsten fuld måne steg op af havet kl. 20.53!

MØRKEMUSIK

Vores følgere på Facebook har bidraget til en playliste med Mørkemusik, man kan finde på Spotify under navnet Møn Dark Sky. Programmet Natsværmer på DR2 har også været forbi i natten og dedikeret 2 timers musik til Møn og Mørket; Lyden af Møns Klint.

Herudover bidrager en lang række overnatningssteder, stjerne- og naturguider med tilbud for de mange besøgende med hang til Mørke og Mælkevej.

VI PASSER PÅ MØRKET

Vi har kontinuerligt fokus på at informere om, hvordan lokalbefolkningen, lokale virksomheder og gæster kan bidrage til at bevare nattemørket. I 2022 udarbejdede vi en folder om dette, som stadig bliver aktivt brugt. På årets Biosfære Julebazar havde vi en meget velbesøgt Dark Sky stand, hvor frivillige formidlede om Dark Sky med gode råd til at indrette egen belysning Dark Sky-venligt.

DARK SKY AMBASSADØR

Som en del af biosfæreambassadør programmet er det også muligt at blive Dark Sky ambassadør. Vi har budt 21 nye Dark Sky ambassadører velkomne i 2022-2023. At være Dark Sky ambassadør indbefatter, at man gør en særlig indsats for at passe på nattemørket, påtager sig at formidle om Dark Sky, og hvad det betyder for vores område.

VAND I BALANCE - fra åer og søer til nor, fjorde og hav

Vordingborg Kommune er den danske kommune med den længste kystlinje, og over halvdelen af biosfærområdet er udgjort af kystvande. Derfor udgør livet i vandområder og fokus på biodiversitet i vand et væsentligt element.

Interreg
Baltic Sea Region

Co-funded by
the European Union

SUSTAINABLE WATERS

Supported by Nature

NYT STENREVSProjekt

Af Søren Sørensen, udviklingskonsulent Vordingborg Kommune

GENOPRETNING AF STENREV

Møn UNESCO Biosfære er en del af det internationale netværk af UNESCO biosfæreområder omkring Østersøen kaldet Biosphere for Baltic og har været en af de drivende kræfter i at udforme en projektansøgning til Interreg Baltic Sea programmet. Med denne ansøgning blev de første vigtige skridt taget hen imod reetablering af stenrev i kystvandene omkring Møn.

EU-PROJEKT BEVILGET I JUNI 2023

I juni måned fik netværket Biosphere for Baltic svar på deres projektansøgning og modtog tæt på 3,6 millioner euro i EU-støtte. Projektet er et samarbejdsprojekt for netværket og har navnet Supported by Nature. Projektet skal løbe i tre år og er blevet udvalgt som et kerneprojekt af overvågningsudvalget for Interreg Baltic Sea Region.

Projektet har til formål at øge forståelsen af naturbaserede løsninger, og hvordan de bidrager til forbedrede miljøforhold og fremme af biodiversiteten i Østersøen. Det langsigtede mål er, at et bedre vidensgrundlag vil føre til hyppigere og mere fyldestgørende brug af naturbaserede løsninger i planlægningsprocesser samt i land- og havforvaltning.

Inden for Møn UNESCO Biosfæreområdet fokuserer projektet på at arbejde med kystvandshabitater. Den største aktivitet i det nye EU-projekt er etablering af et forsøgsstenrev i biosfæreområdet, der samtidig bliver et af projektets i alt 13 læringssteder.

En forundersøgelse skal bidrage til at afdække mulige lokaliteter for forsøgsstenrevet samt lave projektforslag til størrelse og omfang. Det kommende stenrev skal fungere som et læringssted med tilhørende formidling, der skal medvirke til at inspirere andre til lignende aktiviteter, der kan fremme biodiversiteten i Østersøen. Sideløbende med forsøgsstenrevet arbejdes der på helt kystnær formidling med eksempelvis fiskebørnehaver i en havn eller lignende.

NY FORENING ETABLERET

På Østersøens Dag den 31. august 2023 afholdt Møn Biosfære i samarbejde med Møn Sportsfiskerforening et informationsmøde om stenrev, mulighederne i det nye projekt Supported by Nature samt interessen for at etablere en egentlig stenrevforening.

Der var stor interesse på informationsmødet, hvilket resulterede i afholdelse af en stiftende generalforsamling den 23. november. En arbejdsgruppe havde i mellemtiden arbejdet på at udforme forslag til vedtægter for foreningen. Vedtægterne blev justeret og godkendt på den stiftende generalforsamling og foreningen Møn Stenrev blev stiftet. Stenrevforeningen skal organisere lokale interessenter og samarbejde med Vordingborg Kommune samt Møn UNESCO Biosfære om etableringen af forsøgsstenrevet i EU-projektet. Men nok så vigtigt, er der nu etableret en organisation, der kan og vil arbejde videre med at fremme biodiversiteten i Østersøen, også i mange år efter det 3-årige projekt.

DEN GRØNBROGET TUDSE PÅ VESTMØN OG BOGØ

Af Carsten Horup, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

Den grønbroget tudse er en af Vordingborg Kommunes mest truede paddearter. Arten har to adskilte populationer på Bogø/Vestmøn og Svinø/Avnø/Knudshoved Odde. I 2023 er der i alt registreret 341 grønbroget tudser i 57 vandhuller. Igennem en årrække har Vordingborg Kommune i samarbejde med private lodsejere gennemført en lang række vandhulsprojekter for at hjælpe den truede padder. Bestanden overvåges årligt på Vestmøn for at dokumentere indsatsernes effekt på padder-bestandene.

DEN GRØNBROGET TUDSE I 2023

Som i de foregående år var 2023 et dårligt år for den grønbroget tudse, som følge af den langvarige tørke i ynglesæsonen. I alt blev der på Bogø og Vestmøn registreret blot 143 kvækkende hanner i 28 vandhuller. På Bogø blev der kun registreret 7 tudser i 5 vandhuller mod 24 tudser i 2022, mens tudsen tilsyneladende er uddød på Farø og Tærø. Kystområderne ud for Røddinge rummer fortsat de største bestande, hvor i alt 39 tudser er registreret i 2023.

For første gang i en årrække er der registreret grønbroget tudse i engene omkring Fanefjord.

I jordbassinerne i Stege blev der i 2019 og 2020 etableret nye vandhuller og udsat haletudser af grønbroget tudse. I 2023 kunne der for første gang høres et større kor på i alt 22 tudser fordelt på 5 vandhuller. Dette viser, at projektet er ved at bære frugt, og vi håber, at den grønbroget tudse igen kan få en stabil bestand i jordbassinerne.

Et andet projekt, der har båret frugt, er i Oddermosen. I et samarbejde mellem Vordingborg Kommune og lodsejere er der blevet oprenset vandhuller og etableret græsning som en del af et biosfæreprojekt i Oddermosen. Det resulterede i ikke mindre end 26 kvækkende grønbroget tudser i en ny-oprenset sø i 2023. I alt blev der registreret 32 grønbroget tudser i alt. Efterårets stormflod har dog oversvømmet hele Oddermosen med saltvand, og vi kan frygte, at bestanden har lidt et stort knæk.

I 2024 fortsætter monitoreringen, og det bliver interessant at se, hvor negativt stormfloderne har påvirket de sårbare bestande langs de vestmønske kyster.

Foto: Carsten Horup

Foto: Lystfisker Danmark

ROVFISKENE I BIOSFÆREOMRÅDET

Af Jimmi Spur Olsen, vandløbsmedarbejder Vordingborg Kommune

I hele Vordingborg Kommune arbejdes der stadig ihærdigt på at redde de meget pressede, men helt unikke bestande af brakvandsaborrer og brakvandsgedder. Dette arbejde skrider nu mere fremad, og vigtige skridt i den rigtige retning er blevet taget i 2023.

BESØG AF TO MINISTRE

I 2023 lykkedes det på baggrund af den faglige anbefaling Rovfiskene tilbage til brakvandet at få besøg af både miljøminister Magnus Heunicke og fiskeriminister Jacob Jensen, hvilket lover godt for, at arbejdet fremover er forankret både lokalt og nationalt. Den faglige anbefaling blev i 2022 udarbejdet af en bred gruppe af faglige medarbejdere fra kommuner, forskningsverden og Fishing Zealand med flere og sætter mål og indsats for det videre arbejde med brakvandsrovfiskene.

NYE SØER OG FANGSTMETODER

I sensommeren 2023 er der blevet gravet yderligere to større søer langs Tubæk Å. Søerne er udformet, så de kan fungere som gydeområder for både brakvandsaborre og brakvandsgedder, når Tubæk Å i 2024/2025 bliver genslynget og forbundet med søerne.

I foråret blev der elfisket moderfisk af brakvandsgedder i Askeby Landkanal på Møn. De befrugtede geddeæg blev klækket af RGU-skolen i Ringsted og 3000 styk af 5 cm store yngel blev efterfølgende sat ud i Askeby Landkanal. Herfra forventes de at trække ud i Biosfæreområdets brakvand.

I Stege Nor blev der i foråret udført forsøgsfiskeri med garn. Med forsøget vil man undersøge, om det er en mulig metode til at fange moderfisk af den stamme af brakvandsgedder, som er tilknyttet Stege Nor. Forsøget blev en succes, og derfor forventes det, at man i foråret 2024 kan bruge metoden som grundlag for opdræt af yngel.

BÆREDYGTIGT ERHVERVSLIV, LANDBRUG OG TURISME

I Møn Biosfære har vi fokus på at bo og arbejde i samspil med naturen. Udviklingen i biosfæreområdet handler derfor også om at bidrage til et blomstrende lokalsamfund, hvor der er økonomisk udvikling, og folk kan finde arbejde.

HANDLEPLAN FOR BÆREDYGTIG TURISME

Af Søren Sørensen, udviklingskonsulent Vordingborg Kommune

Der er blevet udarbejdet en handleplan for bæredygtig turisme-udvikling i biosfæreområdet. Implementeringen har dog været sat på hold i 2023 på grund af indkøbsstopet i kommunen, men allerede igangsatte aktiviteter har fundet sted. Således er

der udarbejdet et forslag til fremtidens bæredygtige mobilitet på Møn. Det er politisk besluttet, at mobilitetsplanen skal behandles i 2025.

BIOSFÆRESAMARBEJDE MED LANDBRUGET I BIOSFÆREOMRÅDET

Af Jørgen Christensen, Møn Biosfære Sekretariat

Møn Biosfære ønsker i 2024 at indlede et samarbejde med landmænd og lodsejere på øen, hvor målet er at skabe grobund for initiativer for øget biodiversitet på måder, der er meningsfuldt for landbruget. Vores indsats kigger på forskellige måder at bidrage til biosfæremålene på, herunder for eksempel natur på marginaljord og kulstofrige lavbundslande, levende hegn og/eller andre muligheder.

Vi ønsker at tage udgangspunkt i viden fra landboforeninger og den praktiske viden, som ligger hos lokale landmænd i forhold til at udforske relevante muligheder. Derudover vil vi gerne afdække både muligheder og barrierer samt undersøge lovgivning, metoder og tilskudsmuligheder på området.

Vi håber på en åben og positiv samtale med landbruget i biosfæreområdet, der kan pege på mulige fælles initiativer. At vi kan inspirere hinanden og bidrage til at styrke fortællingen om både landbruget og Møn som et skønt naturområde, vi passer på. Vi vil meget gerne invitere interesserede lodsejere og landmænd i biosfæreområdet til at kontakte os, hvis de kunne tænke sig at være med i initiativet.

BÆREDYGTIGT ERHVERVSLIV, LANDBRUG OG TURISME

LÆNGE LEVE LANDSKABET

Af Bolette Wehlast, udviklingskonsulent Vordingborg Kommune

Dansk Kyst- og Naturturisme har igangsat projekt Længe Leve Landskabet, der har til formål at understøtte en bæredygtig outdoorturisme i Danmark. Projektet har fokus på den fysisk-strategiske planlægning, samt hvordan man påvirker/ regulerer gæsternes adfærd [Visitor Management]. Dansk Kyst- og Naturturisme laver fem fysisk-strategiske udviklingsplaner fordelt over hele landet, og i Vordingborg Kommune bliver der lavet en plan for Høje Møn.

Den fysisk-strategisk udviklingsplan for Høje Møn skal angive hvor og hvordan, man ønsker aktivitet i området. Derudover skal den også angive, hvor man ønsker at friholde arealer for at sikre beskyttelse af sårbare områder samt arbejde for større lokal opbakning til det øgede aktivitetsniveau. I planen fokuserer man på udviklingsretningen for infrastruktur. Derudover sættes der også fokus på faciliteter og oplevelsessammenhænge, der bidrager til

større spredning af gæsterne i området og samtidig bevirker, at gæsterne naturligt ledes udenom de mere uberørte og sårbare naturområder. Med planen bliver områdets fremtidige Visitor Management også konkretiseret.

Planen bliver udarbejdet med tæt kobling til øvrige projekter i området eksempelvis Sporløs Færd. Planen involverer også stakeholders i området så som myndigheder, lodsejere, erhvervsaktører og lokale borgere/foreninger. I november 2023 blev der afholdt en åben workshop med cirka 35 deltagere, hvor lokale borgere og foreninger havde mulighed for at komme med deres input til projektet i forhold til blandt andet outdoorfaciliteter, parkering og ankomst til Høje Møn.

Den fysisk-strategiske udviklingsplan for Høje Møn er færdig medio 2024.

ÅLEGRÆS – EN VÆRDIFULD LOKAL NATURRESSOURCE

Af Katrine Dietrich, Biosfærekoordinator Vordingborg Kommune

Tangtage, isolering, mønninger, kunst, polstring, puder, pakning, jordforbedring og lydæmpning. Anvendelsesmulighederne for det lokale naturprodukt ålegræs er mange. Og det var netop ålegræssets særlige historie som unikt materiale og dets anvendelsesmuligheder, der var i centrum, da Møn Tang afholdt et velbesøgt åbent hus på Brødegårdsvej på Vestmøn tirsdag d. 6. juni.

Borgmesteren lagde ud med en indledende ros til Møn Tang for deres dedikerede arbejde i forhold til at ville udbrede og udvikle ålegræssets anvendelse som et lokalt naturprodukt. På dagen var samlet en lang række aktører fra Sjælland, Tyskland og lokalområdet på Møn, som på forskellige måder demonstrerede anvendelsen af ålegræs samt de forskellige udviklinger, man er i gang med, for at ålegræs kan indgå som eksempelvis erstatning for plastik eller naturligt isoleringsmateriale i fremtidens bæredygtige byggeri.

SPORLØS FÆRD – OPLEV NATUREN UDEN AT SÆTTE SPOR

Af Pernille Bertram-Larsen, udviklingskonsulent Vordingborg Kommune

Vi har en fantastisk natur på Møn, som vi gerne vil bidrage til at passe på. En af de måder, vi kan passe på naturen, er ved, at vi alle tænker over vores adfærd, når vi færdes i den.

Dét er, hvad Sporløs Færd handler om - at vi oplever naturen uden at sætte spor.

SPORLØS FÆRD PÅ STUDIETUR

Arbejdsgruppen bag Sporløs Færd består af frivillige biosfæreambassadører, ansatte i Biosfæresekretariatet og Vordingborg Kommune. For at kunne udvikle de bedste indsatsforslag til, hvordan vi skaber og udbreder god naturadfærd, har arbejdsgruppen lavet en solid undersøgelse af, hvor de største udfordringer er ved folks færden i naturen på Møn.

Som en del af denne undersøgelse har arbejdsgruppen været på studietur i biosfæreområdet for at få en fælles forståelse for problemerne og opleve dem med egne øjne. Arbejdsgruppen besøgte blandt andet Mandemarke Haver, Busene Have og en overnatningsplads i Krageskoven ved Liselund og så både afskåren grene, slitage af skoven, affald og utilsigtede bålpladser. Dagens oplevelser gav arbejdsgruppen en fornyet forståelse for problemerne, og ideer til indsatsmuligheder begyndte at spire hos gruppen.

SPORLØS FÆRD PÅ TIRSDAGSMARKEDER I STEGE

Med blok og pen i hånden har arbejdsgruppen besøgt Tirsdagsmarkeder i Stege for at spørge gæsterne: *Hvordan kan vi fremme sporløs færd i vores natur?*

Arbejdsgruppen fik 77 gode besvarelser med hjem til dens undersøgelse og besøgene på Tirsdagsmarkeder gav anledning til

gode snakke og besøgene har været et vigtigt redskab til at påbegynde dialogen om god adfærd i naturen.

SPORLØS FÆRD RAPPORT OG INDSATSKATALOG

Som en del af arbejdsgruppens undersøgelse har de, foruden studietur og besøg på Tirsdagsmarkeder i Stege, gennemført mere end 15 interviews med eksperter og interessenter på området, afholdt fokusgruppe interviews samt udsendt en spørgeskemaundersøgelse til handelsstandsforeninger og turismeaktører på Møn. I figuren kan du se hvilke 9 udfordringer, der står særligt frem i undersøgelsen, og i arbejdsgruppens rapport kan du læse meget mere om de enkelte udfordringer.

I løbet af undersøgelsen har arbejdsgruppen fået mere end 60 konkrete forslag til indsatser, der kan løse nogle af udfordringerne. Gruppen har gennemarbejdet disse forslag og lanceret et indsatskatalog, hvori de præsenterer 10 indsatsområder med konkrete indsatser, der kan skabe Sporløs Færd.

Både rapport og indsatskatalog kan du finde på hjemmesiden: www.biosfære.vordingborg.dk.

Synlige udfordringer	Strukturelle udfordringer	Tværgående udfordringer
<ul style="list-style-type: none"> Affald Overnatning Toiletbesøg Støj Færdsel uden for stierne 	<ul style="list-style-type: none"> Adgang og regulering i naturområderne Mobilitet og infrastruktur 	<ul style="list-style-type: none"> Styring, ansvar, samarbejde Viden og kommunikation om regler og budskaber

VIDEN, LÆRING OG FORMIDLING

Som biosfæreområde er man modelområde for bæredygtig udvikling og implementering af FN's verdensmål, og formidling om og forskning i bæredygtige løsninger spiller en vigtig rolle.

TEMAMØDER

Af Mette Juul Holmquist og Katrine Dietrich, Vordingborg Kommune

FORÅRETS TEMAMØDE – DANMARKS VILDESTE KOMMUNE

Torsdag den 13. april var Møn UNESCO Biosfære vært ved et særdeles velbesøgt temamøde om Vordingborg – Danmarks vildeste kommune.

Borgmester Mikael Smed bød velkommen til de mere end 140 tilmeldte foruden oplægs- og workshopholdere. I sin tale nævnte borgmesteren blandt andet stor stolthed over udnævnelsen og håbet om, at den kan være med til at fastholde, at det grønne også prioriteres fremadrettet. Derudover var der oplæg ved kommunens naturmedarbejdere om de store naturprojekter blandt andet LIFE Clima Bombina på Knudshoved Odde og LIFE Orchids på Østmøn samt besøg fra direktøren i Vild med Vilje, Christina Kaaber-Bühler, der fortalte om de mange VILDE indsatser – også i mindre målestok.

Temamødet blev afsluttet med 6 workshops sammensat af en lang række frivillige, samarbejdspartnere og medarbejdere i Vordingborg Kommune. Der var en livlig snak og aktivitet i alle workshops - lige fra konkrete aktiviteter med vilde bi-hoteller og frøposer til dialog om, hvordan vi får mere natur på kommunale arealer og meget mere. Formålet med det hele var, at vi sammen og gennem dialog får sat ord på, hvad det betyder at være Danmarks VILDESTE kommune, og i fællesskab finder løsninger til at forblive VILDE.

EFTERÅRETS TEMAMØDE – VERDENSARV PÅ MØN

Efterårets temamøde blev afholdt i samarbejde med biosfæreambassadør GeoCenter Møns Klint torsdag den 9. november under det overordnede tema Verdensarv på Møn. På programmet var tre emner: Grundlaget for ansøgning om Møns Klint som UNESCO Verdensarv, Introduktion til Projekt Længe leve Østmøn - Fysisk og strategisk udviklingsplan for natur og outdoorområderne på Østmøn og biosfæreprojektet Sporløs Færd.

GeoCenter Møns Klint præsenterede grundlaget for ansøgningen om at gøre Møns Klint til UNESCO Verdensarv under temaet 'glaciale og periglaciale sites' og bliver i så fald det første glacial-tektoniske site på listen.

Fremtiden forventes at medføre øget pres på natur og outdoorområderne i den Østmønske del af biosfæreområdet, og Vordingborg Kommune har med støtte fra Dansk Kyst- og Naturturisme lavet aftale med arkitekt- og rådgivningsfirmaet DETBLÅ om udarbejdelse af en fysisk-strategisk udviklingsplan for natur- og outdoorområderne på Østmøn. Planen kaldes 'Længe leve Østmøn', og DETBLÅ gav en introduktion til projektet, der har til hensigt at skabe mere balance mellem naturbeskyttelse og outdoor-oplevelser og udpege en retning for at løse de oplevede problematikker.

Ligeledes med fokus på at anspore til ansvarlig færden i Møns fantastiske natur blev også givet en introduktion til biosfæreprojektet Sporløs Færd i naturen.

DRONNINGEBESØG I DANMARKS VILDESTE KOMMUNE

Af Jette Stauner, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

Tirsdag den 29. august 2023 besøgte H. M. Dronning Margrethe og Kongeskibet Vordingborg Kommune.

På Kornerup Rådhus i Vordingborg var en udstilling gjort klar til dronningen, så hun kunne høre om Danmarks vildeste kommune, Vilde Vordingborg, Møn UNESCO Biosfære, Dark Sky, EU LIFE Clima Bombina og EU LIFE Orchids samt møde den spændte kommunalbestyrelse.

Ved en præsentation af udstillingen viste dronningen stor interesse for de mange tiltag, der iværksættes for at forbedre naturen i Vordingborg Kommune. Det glædede også majestæten, at landbruget og de store lodsejere er med til at forbedre forholdene for naturen.

Efter dronningens besøg åbnede udstillingen for offentligheden. En stor kurv med lokale æblesorter var sat frem, og der var trykt materiale til gæsterne – begge dele blev revet væk af de mange besøgende. Spørgelysten var også stor særligt for at høre; hvad det der biodiversitet går ud på, hvorfor man selv skal gøre noget, og hvad man skal gøre hjemme i ens egen have.

Det var en god dag, der også gav anerkendende kommentarer fra gæsterne eksempelvis udtalte en entusiastisk kvinde: "Nu har vi hørt så meget om biodiversitet og om, at der skal gøres noget. Men det er først i dag, det er gået op for mig, hvad jeg kan gøre, hvordan og hvorfor!".

RAPPORTER OM NATUR OG ARTER

Af Carsten Horup, naturmedarbejder Vordingborg Kommune

For at bevare og forbedre naturen i Vordingborg Kommune er det vigtigt at kende arternes bestande og levesteder. Der bliver jævnligt ført tilsyn med de sårbare og sjældne arter, og i 2023 blev der udgivet nye rapporter om ynglefugle i Stege og på Nyord. Du kan finde både nye og tidligere års rapporter og registrering af arter på vores hjemmeside: www.vordingborg.dk/borger/miljo-og-natur

YNGLEFUGLE I STEGE JORDBASSINER

I 2023 blev der registreret en ny ynglefugl i Stege jordbassiner: Drosselrørsanger. Denne store sanger, som er tilknyttet rørskoven rundt langs bassinerne, yngede med et par og kunne høres gennem det meste af sæsonen. Drosselrørsangeren er sjælden og trak en del fuglekiggere og fotografer til bassinerne. Det bliver spændende at se, om den vender tilbage i 2024.

Jordbassinerne er fortsat et fantastisk sted at se på fugle. Ikke mindre en 47 forskellige ynglefugle med mellem 211-213 ynglear blev registreret i 2023. Hele tre lappedykker-arter yngler i jordbassinerne med i alt 18 par fordelt mellem stor, gråstrubet og lille lappedykker. Sågar viben var ynglefugl i 2023 med 7 par. Spurvefuglene udgør 60% af ynglefuglearterne i jordbassinerne,

og der er derfor god mulighed for at opleve disse arter som eksempelvis gøg, nattergal, tornsanger, rørsanger, gærdesanger og rørsurv.

Uden for yngelsæsonen kan der fortsat opleves 1000-tallige flokke af troldænder og pæne antal af bjergænder, pibeænder og krikænder. De mange fuglekiggere, der hvert år besøger bassinerne, ser også mange sjældne arter. I 2023 blev der blandt andet set biæder, karmindompap og hvidøjet and.

YNGLEFUGLE PÅ NYORD

Vordingborg Kommune optæller i samarbejde med Fugleværnsfonden hvert år ynglefugle på Nyord. Strandengene på Nyord er fortsat blandt de vigtigste ynglefuglelokaliteter for strandengfugle i Østdanmark.

Det tørre forår i 2023 satte sit negative præg på ynglefuglesæsonen, hvor en lang række arter yngede i lavere antal end forrige år. Stor kobbersnepe yngede med kun ét enkelt par og klyde havde 51 ynglear. Karakteristiske strandengfugle som vibe og rødben har fortsat gode bestande på Nyord med henholdsvis 132 og 146 ynglear. Stor præstekrave, strandskade og skeand er også fortsat at finde som ynglefugle.

ANDRE TILTAG I MØN UNESCO BIOSFÆRE

Møn Biosfære indgår i samarbejder og partnerskaber på tværs - både lokalt, nationalt og internationalt.

UNESCO VERDENSARVS ANSØGNING

Af Eliza Jarl Estrup, Geocenter Møns Klint

Torsdag d. 18. januar 2024 blev ansøgningen om at gøre Møns Klint til UNESCO Verdensarv, underskrevet af Kulturministeren og derefter sendt afsted til Paris, hvor der var afleveringsfrist den 1. februar.

Møns Klint ligger midt i kerneområdet for Møn og Nyords UNESCO Biosfæreområde og vil derfor – hvis ansøgningen godkendes – kunne nyde godt af synergieffekterne fra to forskellige UNESCO-systemer og netværk. Derudover skal en UNESCO Verdensarv nominering være med til at sikre, at væksten i vores turisme ikke ødelægger de centrale naturværdier, som gæsterne i første omgang kommer for at opleve.

Møns Klint udmærker sig ved at være det bedste sted i verden at se et glacialt opskubbet landskab. Her har tektoniske kræfter fra istidens gletsjere dannet en lille bjergkæde af randmorænebakker, samt et enestående stort og spektakulært tværsnit igennem hele det glacialtektoniske kompleks bestående af selve klinteprofilet, som giver et unikt indblik i de glaciære dynamikker og tektoniske kræfter, der har formet eller påvirket næsten alle landskaber på den nordlige halvkugle.

Hvis alt lykkes og ansøgningen bliver godtaget kan en eventuel optagelse af Møns Klint på UNESCO Verdensarvslisten ske sommeren 2025.

REPARATION AF TRAPPER VED MØNS KLINT

Af Elly Emilie Andersen, Naturstyrelsen

Trapper ved Møns Klint og sheltere i Mandemarke Have blev ødelagt i stormfloden oktober 2023. Oktobers stormflod var hård mod kyster ud mod Østersøen. Naturstyrelsens shelterplads ved Mandemarke Haver blev delvis ødelagt. Det ene shelter flød til havs, toiletet blev væltet omkring og det andet shelter ligger helt eksponeret på stranden. P-plad-

sen blev også ødelagt. Siden har pladsen været meget eksponeret ved storme fra øst, og pladsens fremtid er usikker. De nederste sektioner på alle fem trapper på Møns Klint blev ødelagt. Naturstyrelsen har fået en bevilling til at reparere trapperne igen, og de to første trapper ventes klar til påske 2024.

ANDRE TILTAG I MØN BIOSFÆRE

DK2020-KLIMAPLAN FOR VORDINGBORG KOMMUNE

Af Karsten Kolle, chefkonsulent Vordingborg Kommune

Kommunalbestyrelsen vedtog i 2022 en ny klimaplan, der er godkendt efter de internationale standarder fastsat af C40 – et globalt netværk der stiller sig op overfor klimaforandringer. Klimaplanen rummer indsatser i forhold til CO2-reduktion og klimatilpasning. Målsætningen er CO2-neutralitet i 2050 og robusthed over for de klimatiske ændringer.

Det bliver vurderet, at helhedstækning omkring et bæredygtigt samfund er essentielt i forhold til at opnå CO2-neutralitet i Vordingborg Kommune. Derfor er Møn Biosfære også en del af

klimaplanens indsatskatalog i form af indsats S7 Udbredelse af arbejdet med udnævnelsen som biosfæreområde.

I Møn Biosfære er der et fokus på bæredygtig livsstil, hvilket bliver vurderet til at supplere klimaplanens øvrige indsatser, hvor fokus er på de største CO2-udledninger gennem omstilling af energi- og transportsektoren, samt ændret arealanvendelse af lavbundsarealer.

Du kan læse mere om klimaplanen på Vordingborg Kommunes hjemmeside: www.vordingborg.dk/klimaplan

NORDISK SAMARBEJDE OM GLOBALE BIODIVERSITETSMÅL

Af Katrine Dietrich, biosfærekoordinator Vordingborg Kommune

Samspelet mellem natur og menneskehed er et centralt emne overalt i verden.

Dette var også i fokus da de globalt vedtagne mål i Kunming-Montreal Global Biodiversitets Rammen blev vedtaget på FN's Biodiversitetskonference i 2022. Konferencen pegede på nødvendigheden af at skabe en bedre balance og på, at dette kræver en holistisk tilgang til at leve, bo og dyrke.

UNESCO biosfæreområder udgør en unik måde at indlede lokale samarbejder for at styrke et bæredygtigt samspil mellem natur og menneske.

I 2023 har Møn Biosfære deltaget i et nordisk projekt, hvor man har ville vise og støtte biosfæreområdets vigtige rolle i at skabe denne balance på vores klode. Projektet er støttet finansielt af Nordisk Ministerråd (Arbejdsgruppen for biologisk mangfoldighed) og udmøntet i tre resultater:

- En oversættelse af den globale biodiversitetsramme til biosfæreområder.
- En guide til at etablere sig som nyt biosfæreområde.
- En kortlægning af potentielle nye biosfæreområder i Norden.

Resultaterne er i gang med at blive publiceret og vil være at finde på vores hjemmeside www.biosfære.vordingborg.dk i løbet af foråret 2024.

Foto: Carsten Horup

Vordingborg Kommune

Center for Kultur, Fritid og Udvikling

Koordinator for Møn UNESCO Biosfæreområde

Katrine Ohm Dietrich

kdie@vordingborg.dk

mobil: 25 33 18 78

FN's organisation
for uddannelse, videnskab,
kultur og kommunikation
og information

**MØN
UNESCO
BIOSFÆREOMRÅDE**